GABRIELIS FRANCISCI
LE JAY

è Societate IESU

ORATIONES.

JACOBI II.

MAGNÆ BRITANNIÆ

REGIS,

LAUDATIO FUNEBRIS.

Habita in Regio Ludovici Magni Collegio Societatis Jesu,

A GABRIELE FRANCISCO LE JAY,
ex eadem Societate.

Die VIII. Idus Decemb. An. M. DCCI.

PARISIIS,
Apud Viduam Simonis Benard, viâ San-Jacobæâ, e regione Collegii Ludovici Magni.

M. DCC. II.

CUM PERMISSU.

JACOBI II

MAGNÆ BRITANNIÆ
REGIS
LAUDATIO FUNEBRIS.

EREPTUM nobis luximus ex hoc loco paucos ante menſes amantiſſimum Prin-

cipem * ; ecce novi luctûs hodierna die seges exurgit. ILLUSTRISSIMI ECCLESIÆ PRINCIPES, PRÆSIDES ILLUSTRISSIMI, AMPLISSIMI SENATORES, VIRI OMNIUM ORDINUM ORNATISSIMI. Luget enimverò amicum hospitem Gallia, Regem optimum Anglia desiderat, Religio defensorem acerrimum requirit. Felicem tamen vel in dolore suo fortunatamque nimis Galliam; quæ fausta JACOBI II. primordia jam olim suspexerat, & ultimos

* Philippum Ducem Aurelianensem, unicum Regis Fratrem.

morientis ejuſdem ſpiritus excepit! Rerum ab eo geſtarum teſtis per tot annos miratrixque perpetua, habebit ſemper, unde tanti Principis hoſpitio lætetur, & ſuaviſſima ſuæ cum eo neceſſitudinis recordatione, deſiderii ſui acerbitatem leniat.

At doleat Anglia ademptum ſibi publicæ quietis ac diuturnæ pacis conciliatorem; Religio Parenti optimo acerrimoque vindici ſtudeat parentare. Imo, imo præcipuas in communi luctu partes hodie Religio ſibi vindicet;

& quantò ſe illuſtriùs à religioſiſſimo Principe ornatam meminit; quantò cupidiùs amatam ſe fuiſſe gloriatur, tantò ſit in referendis gratiis alacrior, tantò ad exornandam beneficentiſſimi Regis memoriam paratior exiſtat.

Nos verò, quos impensè fovit inter ceteros vivens ac moriens JACOBUS; quibus præſidium, gratiam, & quod multò pluris ducimus, tenerrimum amorem ſemper impertiit; quorum fidei ac ſtudio delicias ſuas, regales liberos, ipſoſque animi

ſenſus arcanos ultrò credidit ; an non commodabimus hodie Religioni vocem, & aliquam tam honorifici muneris in partem veniemus? Ah! potiùs ſilere pudeat, ubi Religionis res agitur, ubi debitum gratus ac memor animus obſequium exigit.

Erumpat igitur tam felicem nacta dicendi campum ſolennis Oratio, & quoniam totam hanc ſibi Religio poſtulat, nefas ſit quidquam dicere, quod non referatur illuc, aut eodem minus pertinuiſſe videatur. Hoc ip-

ſum laudationis genus, ſi quid obſequii noſtri ratio pios Manes adhuc ſollicitet, unum magis omnibus JACOBO placeat; cujus cogitationes omnes, curæ, contentiones eò ſpectavere demum, ut fidelem Religioni, tota quam longa fuit vita, operam exhiberet. Suffragabitur & mihi in hac parte ſummi Pontificis auctoritas, qui, audita JACOBI II. morte, plenus eo ſtudio quod Religionis amor inſpirat, ſacro ipſe in conſeſſu tanti Principis Religionem ac

pietatem magnificis laudibus prosecutus est.

Neque tamen exclusas ab eo quis putet reliquas mentis animique dotes, quæ natum moderandis sceptris Principem commendare solent; verùm illas omnes in JACOBO MAGNÆ BRITANNIÆ REGE, sic effulsisse, spero, quivis intelliget; ut impenso Religionis studio cederent, & suum ab eo splendorem mutuarentur.

Tripartita JACOBI II. vita, triplicem id efficiendi, quod ego proposui

viam sufficit. Sic enim tribus illis gloriosæ vitæ partibus Religio præfuit, ut easdem moderaretur semper, neque fieri quidquam pateretur, quòd illa non præscripsisset. Dignus solio JACOBUS, antequam illud capesceret, & hæres Imperii legitimus, maluit subire periculum excidendi debito successionis jure, quàm desertor Religionis, aut dissimulator videri; hoc primum. Adeptus solium JACOBUS ejusdemque pacificus possessor, non timuit Regno carere, dum

Religioni ſervit; hoc alterum. Denique orbatus ſolio Jacobus, nec oblitus quidquam, ut amiſſum reciperet, omnia deinceps, Religione beatus ſua, contempſit; hoc tertium. Sic in conditione vitæ tam varia, tam difficili, tam perturbata, regiis ubique clarus virtutibus, Religionis laude clarior Jacobus extitit; hoc porro tergemina Orationis parte dum perſequor, veſtra me dicentem benevolentia ſuſtentate.

Non erit hic operæ pre-

tium, AUDITORES, conquirere longiùs peregrina teſtimonia; unde quivis intelligat, quàm dignus ſolio JACOBUS videri debuerit, antequam illuc eveheretur. Sileat enim verò tota Britannia; teſtis hodieque meminiſſe Gallia poſſit, quanto virtutum comitatu fretus in ſpem triplicis Coronæ Dux Eboracenſis olim adoleſceret. Fatali quadam neceſſitate temporum medio patriæ de ſinu raptus ſtatim ab juventute, quod non habuerat inter ſuos, tutum apud

nos perfugium invenerat; neque opinor, ſine peculiari Dei omnipotentis conſilio, qui poſita nobis ante oculos tanti Principis primordia eſſe voluit, ut edendis ab eodem ſub vitæ finem miraculis unuſquiſque noſtrum faciliùs aſſueſceret.

Nec otioſa fuit apud nos Eboracenſis Ducis juventus, nec vulgaribus factis conſignata. Nolim ego miſerrimi illius temporis refricare memoriam, cùm inteſtinis agitata diſcordiis Gallia ſuas in ſe ipſam vires converteret,

At recordari tamen non pigeat, quam utilem rebus noſtris operam JACOBUS navaverit. Fortis miles, Dux ſtrenuus, ſapiens Imperator erumpere viriliter, quocumque res poſceret: dignus jam tùm ſuo in LUDOVICUM ſtudio, cui tanto cum fœnore gratiam LUDOVICUS olim rependeret.

Quantum enim verò, quam multiplex ad Muſſipontum, ad Stampas, ad Atrebatum, ad ipſa Divi Antonii ſuburbia ſolertiæ, fortitudinis, prudentiæ ſpecimen edidit,

Non teſtabor hic Annalium noſtrorum fidem; apud quos illuſtribus conſecratam monumentis Eboracenſis Ducis gloriam legimus. At appellabo Turennium, perpetuum rerum ab eo geſtarum ſpectatorem; qui ſingulari junioris Principis captus ſolertia, & matura ſupra modum ætatis ad rem militarem indole, ſic tyronem erudiebat, ut ſapientiſſimi jam tum Imperatoris ſagacitatem in eo miraretur. Appellabo Condæum, quàm peritum, AUDITORES, ac ſin-

cerum bellicæ virtutis æſtimatorem! qui pugnantem media in acie JACOBUM expertus non ſemel, cum aliquando interrogaretur à Rege, quem fortiſſimum hac ætate virum reputaret, primas quidem, ut decebat, Regi, ſecundas Eboracenſi Duci deferebat.

Hinc illi populorum plauſus & gentis totius acclamationes, cum melioribus auſpiciis reverſus tandem in patriam talem ac tantum Imperatorem Britanniæ oſtentavit. Meminerant illi quidem,

ut decennis puer aſtite-
rat olim parentis lateri,
nec cruentam ſubire cum
eo veritus incerti Martis
alcam, impavidum & pe-
riculorum contemptorem
animum jam præſeferret:
at recentibus auctum vic-
toriis triumphiſque nobi-
litatum cum cernerent,
quantum hinc ſibi, quan-
tum Patriæ acceſſiſſe præ-
ſidium gratulabantur!

Senſere ſcilicet illi
poſtmodùm, quàm non
temerè tam lætos de JA-
COBO rumores fama ſe-
reret; quàm non inanem
ipſi de illius virtute ſpem

ſuſcitaſſent; cum Batavicam navali prælio claſſem aggreſſus, novum ad hunc uſque diem fortitudinis ac roboris prodigium, ſtupentibus Batavis, Anglis applaudentibus conſignavit. Bis excuſſus navi propria, quam hoſtis incenderat, non deſtitit urgere pugnam acriùs; donec incenſa viciſſim navi hoſtium Prætoria, ſepulto fluctus inter ac flammas Obdamo, duabus ac viginti navibus aut captis, aut incenſis, aut depreſſis, triſtes laceræ claſſis reliquias longè latéque fugaviſſet.

Obdam.

gaviſſet. Cujus facinoris gloria vel apud immemorem Britanniam tandiu vigebit, quandiu perſtabunt Senatûs acta; quo jubente decreta Victori, totius gentis nomine, ſolennis gratulatio eſt, & ad gratificandum Patriæ conſervatori, quingenta ex ærario publico nummorum millia, triumphale munus, oblata ſunt.

Quid alteram memorem poſt quinque annos de iiſdem Batavis victoriam; cum junctis in unum Galliæ Britanniæque navalibus copiis, fa-

mosus ille totoque metuendus mari Ruiterus victus fugatusque est? Præerat Angliæ Classi JACOBUS, quem hostis ratus stare in anchoris, & concubia nocte imparatum aggressus, tam viriliter exceptus est, ut amissis multis navibus, Victoris arma, piceæ caliginis interventu, vix ac ne vix quidem effugeret. Sic per ista fortitudinis prodigia præpotens rerum omnium moderator Deus invictum generosi Principis animum ad majora pro Religionis laude certa-

mina informabat.

Tot parta facinoribus fortis ac periti terra marique Imperatoris fama, mirum quantam apud omnes Eboracensi Duci auctoritatem ac gratiam exciret. Accedebant reliquæ dotes animi quæ virtutes bellicas exornarent; officiosa quædam experſque fuci comitas, caritas in domeſticos, in alienos humanitas, in amicos ſincero plena ſtudio benevolentia, quibus ſic omnium animos ad ſe rapiebat, ut in tanta factionum varietate, quibus di-

visam ac dissidentem usque Britanniam vidimus, nulla tamen his temporibus reperiretur, quæ amicum habere JACOBUM non ambiret.

Ergo omnium vergere in eum obsequia, converti oculos, voluntates inclinari, & quoniam destitutus erat liberis Rex Carolus, nec spem futuræ prolis faciebat; ad hæredem fraterni Imperii designatum populi pariter ac nobilitatis studia deflectere.

Rebus tam feliciter JACOBO fluentibus, ut

non tam jure natalium, quàm conſpirantibus omnium votis regnaturus olim videretur; quis animum induxiſſet, AUDITORES, deferbuiſſe ſenſim populorum ſtudia, unde par fuiſſet ſuccendi illa magis atque inflammari.

Scilicet dedoctus errorem jamdudum, quem cum ipſo lacte ſuxerat JACOBUS, non dubia identidem ſui ad Catholicam Fidem reditûs indicia præſeferebat. Nam cum cupido ſemper æqui recti que animo hæſiſſet ille ſcrupulus, huic ſe manci-

patum esse Religioni; quam nec coluissent olim Majores sui, nec ipsa Britannia tota, nisi HENRICI VIII. temporibus agnovisset; voluerat ipsum Lutheranæ Sectæ adire fontem, & quibus illa præsidiis in novam Religionis formam crevisset, diligentiùs perscrutari. Atque ut erat in eo perspicax ingenium, & cum ceteris in rebus, tum verò in Religionis causa sagacissimum, viderat penitus atque intellexerat quàm alienis à vera utriusque testamenti

Religione institutis atque auctoribus, Protestantium, ut vocant, factio prodiisset.

Illa divino Spiritu afflatos homines, insignes morum innocentia, sanctitate vitæ conspicuos præcones ac pastores ostentabat. Hæc avaritiæ turpissimos asseclas, humanarum divinarumque legum contemptores, viros omni vitiorum corruptela depravatos. Illa volentibus suscepta & solo patientiæ lenitatisque subsidio longe lateque diffusa; hæc nata in sangui-

ne & armorum vi propagata. Illa ſuadere modeſtiam, erudire ad honeſtatem, animi impotentis impetus coercere; hæc inſpirare ſuperbiam, ſtimulare ambitionem, pravis quibuſcumque cupiditatibus, frenum laxare. Illa obtemperare noverat moderatorum imperiis; & iniquum etiam jugum conſtanter pati: hæc detrectare juſſa Principum didicerat, & ad defectionem rebellionis faces præferre.

In tanto Religionis utriuſque diſcrimine ſenſerat

rat Princeps oculatissimus, quid credendum porro, quid sequendum foret; & iisdem convictam rationibus Annam priorem conjugem, fœminam ingenii vi, & animi robore, quàm sexus hic ferat, majorem easdem in partes traxerat: tantum cognita probe explorataque veritas valuerat apud eos, quos sola Natalium conditio superstitionis cultores effecerat! Igitur ejuratis erroribus JACOBUS Religionem veram deinceps colere, nondum palam id quidem, quia conscius fra-

ternæ mutationis Rex CAROLUS, & ii qui JACOBI partibus impensiùs favebant, hoc sibi postularant indulgeri, donec res ipsa, quam Religionis gratia moliebantur, expeditam cultui ejusdem publico viam aperiret.

Etenim erat hoc in votis jam pridem CAROLO, qui & Catholicum nomen fovebat in sinu & plus in Anglis Catholicis obsequii atque præsidii, quam in ceteris, qui alias Religionum Sectas colerent, expertus semper fuerat, ut expetitam bonis

omnibus & sanctissimis olim decretis confirmatam, liberam in Anglia cujuscumque Religionis profitendæ facultatem restitueret. Suffragabantur Regis consilio viri non pauci in tota Britannia primarii: interim expectare JACOBUS felicia tempora, & rem conspirantibus animis promovere. Venit tandem dies ille optatissimus, qui Ducem Eboracensem votorum compotem effecit. Stabilita decreto regio, actisque publicis libertas illa, quæ Catholicam Fi-

dem, si non penitus eximeret servitute, aliqua saltem fortunæ melioris expectatione consolabatur.

Verum heu! parum providas, parum tenaces recti mentes hominum! Cogitur postmodum CAROLUS refigere quod sanciverat; & permissam tanto apparatu veræ Fidei palam profitendæ licentiam revocare. Quanto mœrore tuo, JACOBE! quanto rerum tuarum dispendio! Tu quem impertitæ paulò ante libertatis auctorem studiosissimum noverant,

quicumque Catholicum nomen odiſſent. Quàm jugis hic fuit, quàm fatalis fons & origo turbarum! Senſiſti periculum nec doluiſti tamen, nec te facti pœnituit; paratum ultro quamlibet jacturam pati, dum Religionem ſervares.

Senſit & CAROLUS, AUDITORES, quem iniqua temporum neceſſitas invitum ac repugnantem huc adegerat; & commotus periculo Fratris quem unicè diligebat, tentavit omni ope ac ſtudio, creſcentem in dies

metuendæ factionis invidiam avertere. Vicit tamen illa Regis prudentiam ac studium, quia JACOBI constantia, atque Religio vinci non potuit. Nam ut viderunt hæreticarum partium fautores, eò demum recidisse rem, ut ad Principem Catholicum universus Angliæ Principatus, legitimo successionis jure, brevi perveniret; quas non, Deus immortalis! adhibuerunt artes & machinas, ut tam fatalem errori plagam declinarent. Parum fuit quòd sancita

olim per ſummum nefas renovarent decreta, quibus Catholici aut excludebantur omni Magiſtratu, aut veram abjicere Religionem cogebantur: quoniam tam iniquis legibus non tenerentur Regii Sanguinis Principes; inſtituere placuit, renitente ac repugnante CAROLO, novum impii Sacramenti genus, ab omnibus, quicumque munus aliquod exercerent, exigendum.

His petebatur inſidiis JACOBUS, penes quem eſſe rerum adminiſtratio-

nem omnium tanto Britanniæ commodo CAROLUS voluerat. Etenim maris præfectura fungebatur; præerat Imperator terrestribus navalibusque copiis; primariam in Britannia quinque Portuum provinciam exercebat publici Consilii caput, moderator & arbiter. Exhorruit totus vel ad ipsum infandi sacramenti nomen Princeps religiosissimus; & ne pollutus eo posset videri, omnem ultro volensque Principatum palam abdicavit.

Laudentur enim verò

veteres illi Christiani nominis defensores, qui partam rebus bellicis gloriam, & cuncta victoriarum insignia lubenter ponerent, quibus, *nisi ejurato Christi nomine*, frui non liceret! An non majus aliquid nostris temporibus orbi Catholico JACOBUS exhibuit. Nam qui Episcopales in Anglia vocantur, Secta his temporibus omnium potentissima, & Regiæ Majestati, ac Familiæ præ ceteris addicta, hoc unum Eboracensem Ducem precabantur, ut dissimula-

ret tantisper Religionem quam amplexus fuerat, donec factionum æstus deferveſceret: daret hoc Fratri CAROLO amoris pariter & obſequii pignus, ut ipſum honoris gratia Proteſtantium in fana comitaretur: in eo rerum ſtatu eſſe id fictionis genus ejuſmodi, quod Religio Catholica facilè condonaret: quod ſi exoraſſent ſemel ab eo, devovebant ſe totos JACOBI commodis, & vel vitæ periculo certam ipſi ad imperium viam aſſerebant.

Hic verò JACOBUS; *Tamen non faciam*, inquit, *neque hoc pretio vel publica illa munera, quibus jam exspolior, vel triplicis Coronæ, quod me contingit, decus bene redemptum putem!* Veritus nimirum cum prisco illo Judaïcarum legum vindice Eleazaro, ne, si Religionis in causa sinceritati defuisset, vel calumniam ipsi Religioni, vel Religionis cultoribus offensionem pareret.

Quanquam, stetisset hic utinam factionis hæreticæ vis ac furor! Ecce oppugnatur fides & obse-

quium Religiosi Principis, & metuendæ Regis ipsius in vitam conjurationis, quæ fertur à Catholicis conflata, tanquam auctor accusatur.

Itane verò tam futile, tam impudens, tam incredibile calumniæ genus inveniat fidem! Invenit tamen, AUDITORES, aut invenisse saltem visum est. Et tu CAROLE, qui Fratris animum unus omnium optimè noveras; quem probaras toties tam obsequentem, tam cupidum tui, tam amantem, etiam hoc credes? Absit:

hæc labes à CAROLI memoria, AUDITORES! doleamus potius Principis infortunati vicem, cui, in tanta temporum calamitate, unus *hic* servandi Fratris modus relinquitur, si non omnem derogasse calumniæ fidem videatur, & in Flandriam jubeat Fratrem exulare. Exulabit quidem JACOBUS, AUDITORES, at postquam confutata calumnia, & sua in Regem ac Fratrem palam approbata fide, unius Religionis servatæ reus censeri possit.

Tamen heu! dum abis, ſinceri gregis Paſtor ac Patronus, interim deſertas in oves immanis luporum furor deſævit, tantò acriùs, quantò ægrius tibi ferat ignoſci; manat undique ſanguis innoxius & cruenta paſſim cædes exoritur. Quanquam, ne doleas; quandoquidem innocentes illæ victimæ non dolent; felices imo, dum tibi Religionis vindici, dum Religioni ipſi viriliter oppetunt. Tuque, o Societas JESU, funeſtiſſimæ illius tragœdiæ pars non minima,

gratulare tibi! Sors hæc tua est, ut quacumque terrarum in parte Catholicum in nomen bellum insurgat, prima Religioni victima semper occumbas.

Verùm, AUDITORES, qui lætus ac triumphans, ubi Religionis causa posceret, è Britannia decesserat, non timuit, vel capitis discrimine, regredi illuc etiam non revocatus, cum eadem Religio postulavit. Gravem in morbum Rex CAROLUS inciderat: adfuit ex improviso periclitanti Fratri

Jacobus, ut quem noverat Catholicæ Religionis cupidum & amantem in ſinu, publicum ab eodem cultum exoraret. Nec fruſtra, recreatus Fratris præſentiâ, qui ſe moriturum crederet, Rex Frater, & de hæreſi deponenda ſeriò admonitus, repellere primum magno omnium ſtupore hæreticos Epiſcopos, qui ultima Lutheranæ ſectæ Sacramenta moribundo impertituri venerant. Mox cum accerſendum quantocius Catholicum Sacerdotem Jacobus adjeciſſet, non abnuere

abnuere quidem CAROlus, ſed couverſus ad Fratrem & ambabus eum aſtringens ulnis, *Heu! mi Frater*, inquit, *quantam tuum in caput Sacerdos ille procellam excitabit!* Hic effuſus in lacrymas JACOBUS, quas amor, quas Religio & mixtum utrinque gaudium eliciebat: *Eſto ſecurus mei*, ſubjecit. *Felix ego, mi Frater, id ſi totius effuſione ſanguinis præſtare tibi officium poſſim.* Convaluit demum ex ea ægritudine CAROLUS; ac ſi, converſis deinceps in meliora ſtudiis, Catholicæ Religionis in gre-

mio mortuus est, tam expetitam bonis omnibus mutationem piæ JACOBI sollicitudini gratulemur.

At quo felicius Religioni JACOBUS adlaborat, eò gravius asperare eorum animos, qui nihil tam metuerent, quàm Catholici Principis imperium experiri. Ergo inflammari novus in eum furor, nova invalescere conjuratio, cujus vim eludere denuo, nisi salubri fuga non possit. Gratias tibi, Deus immortalis! qui JACOBUM in Scotiam deduxeris, unde quietem

toti Imperio, atque tranquillitatem accerſeret. Illic enim placatos magis & ſibi devotos obſequium in omne nactus animos, habuit, unde pernicioſis malevolorum conſiliis mederetur. Mox partim abſumptis vario temporum fato metuendæ conjurationis principibus; partim repreſſa legum ac Regis auctoritate, rebellium pertinacia, ita converſa tandem in JACOBUM ſtudia ſunt, ut quam ſenſerat apud Scotos benevolentiam populorum, eandem Londini pariter experiretur.

Igitur dum nihil de suo in Religionem studio remittit JACOBUS; dum ejusdem commodis ac gloriæ totus inservit; dum tuendi Catholici nominis causa, nullo vel amittendi Regni, vel subeundæ mortis periculo deterretur; ita visa est Religio vicissim parem JACOBO referre gratiam, sedare turbas ac seditionum tumultus compescere; denique sic in omnium animis pristinam Eboracensis Ducis admirationem, & sopitum amorem suscitare; ut mortuo non ita

multò post CAROLO, conspirantibus populorum votis, Britannicum imperium capesseret. Nunc imperio potitus, quàm nihil metuerit, ut eandem in Anglia Religionem promoveret, altera Orationis parte videamus.

II. PARS.

QUantis & quàm variis hominum animi obnoxii sint motibus, ubi semel, vel obsequii vel Religionis jugum excussere, turbulenta Britanniæ tempora, de quibus huc usque diximus, AUDITORES, satis demonstrarunt.

Ac nisi superior quædam & humanis viribus atque consiliis, vis major tot insanis tumultibus compescendis ipsa præfuisset, in tanta rerum perturbatione, quæ pars quietis aut tranquillitatis ulla potuisset expectari?

Cum incensi pertinacibus odiis, æmulationis Religionisque stimulis incitati, Eboracensis Ducis in perniciem omnium animi furerent; cum solennibus tot decretis universi pœne ordines ad excidendum legitimæ jus successionis conjurassent; quis

ſibi perſuaſiſſet, tam repentinam, tam inauditam fore populorum converſionem, ut eundem non ita multò poſt conſpirantibus votis ſolio eveherent; & quam fuiſſent olim ad nocendum projecti, tam propenſi ad obſequendum videri vellent.

Retexamus diligentiùs temporum iſtorum memoriam, AUDITORES, & quam felicibus auſpiciis JACOBUS II. inierit Regni primordia, recolamus. Erit hoc ſaltem leve ſubſecutæ mox calamitatis ſolatium; & quam im-

meritò optimum ea Principem afflixerit, vel ad ipsos auctores mali licebit provocare.

En offert se mihi recentiplena gaudio Britannia, & obviam novo Regi gratulabunda procedit. Audio festos undique Populorum plausus, & lætas tergemini imperii acclamationes, quas non tam dedit officii ratio, quàm subitus veri amoris impetus elicuit. Video concurrentes invicem imperii totius ordines, & suum decretis solennibus obsequium, fidem, studia,

dia, benevolentiam teſtantes. Ipſe Senatus ille, tam infenſus non ita pridem Eboracenſi Duci, tam pertinax odiorum, tam juratus deſignati Principis in ruinam, ſua ſponte reſcindit acta, leges abolet, nec contentus modò vetera Regum jura ſancire denuò JACOBI in gratiam, nova etiam ſubſidia, florentes media in pace exercitus, & ſummam rerum omnium poteſtatem impertit.

Quibus in rebelles animis, ſi quæ ſuperſunt

adhuc veterum factionum reliquiæ, desæviunt; Deficit ab obsequio Comes Argillæus, & inquietæ mentis impotens seditiosa movet in JACOBUM arma ? Agitur illico proditæ Majestatis reus, & a Dunbartone, quem nulla unquam fortunæ calamitas, vel a Deo, vel a Rege suo sejunxit, victus, fugatus & captus, dignas rebellionis pœnas capite persolvit. Exclusus Regno, cui dudum inhiarat perperam, Dux Monumetensis, & obsequendi impatiens rebellionis ve-

Le Comte d'Argil.

Le Duc de Monmouht.

xillum erigit; profcribitur pariter, & nulla regii *Sanguinis*, quo fe indignum exhibuerat, habitâ ratione, eodem fupplicio afficitur. *Extinctis feditionis* ducibus, alta pax, quies ubique, fumma tranquillitas.

Ad hanc, qua JACOBUS fecuro fruebatur in otio, populorum fuorum benevolentiam accedebant honorifica de eodem gentium exterarum judicia, & conftans apud omnes opinio altæ cujufdam invictæque mentis, quam nulla rerum

temporumque varietas inflexerat. Hunc Galli viderant, & prima initæ ab ipso militiæ rudimenta suspexerant; senserant Batavi fulminantem, comitem laborum; ac socium Hispani extulerant; Belgæ stupuerant exulem, atque inter iniquæ sortis ludibria constantem & erectum. Denique hanc apud omnes nominis sui famam JACOBUS excierat; ut regnantem jam nemo amicum non ambiret; nemo experiri vellet hostem, Europa tota controversiarum Judicem at-

que arbitrum expeteret.

Felicia ſanè tempora, Auditores, & certa diuturni, fortunatique Principatus auguria, niſi Jacobus de ſua ſalute vel gloria minus, quàm de Religionis ſecuritate aut etiam incremento ſollicitus extitiſſet!

Non expectavit ad hæc uſque tempora, ut quo eſſet Catholicam in Religionem animo apud omnes teſtaretur: neque tam felix dominationis initium diſſimulationis ullius fructus fuit. Senſit Anglia tota, quàm cupidè

ambierit videri ſtatim qualis eſſet: tuliſſet ægrè Regem ſe prius, quàm Catholicum profiteri.

Hactenus domeſticos intra parietes pietati ſuæ morem gerere, JACOBUS ſatis habuerat; ubi capeſſivit imperium, palam & omnium in oculis divinis rebus aſſiſtit. Caſtra metari placet ad Londinum, & umbratili palæſtra copias exercere; mediis in caſtris jubente Rege erigitur ædicula, & per dies ſingulos auguſtum in ea Miſſæ Sacrificium ſæpius iteratur.

Vivebant latebris abditi quotquot in Britannia Catholicam fidem colerent, & ſacra celebrare myſteria cryptas inter & receſſus ſubterraneos cogebantur; ſecuritatem attulit pia Regis ſollicitudo; neque ullam in Regno toto voluit eſſe partem, quæ conſecrata Religioni veræ ſacella non haberet. Atque hæc fiebant cuncta hæreticorum in conſpectu.

Quid jam memorem, ut Londini ſolitam renovari quotannis Romanæ ſedis in odium im-

piam consuetudinem sustulerit: ut per Oratorem suum debitam Pontifici Maximo, fidem & obsequium devoverit: ut ipse legatum ejusdem Pontificis intra Regiæ urbis mœnia solenni exceperit apparatu, & in eo Christi Vicarium venerabundus agnoverit. Tum enim verò respirare primùm Religio visa est, & ad insolitam obsoletæ jam diu pompæ celebritatem, melioris deinceps conditionis expectationem apud se suscitare.

Quanquam neque hæc

ipſa, quæ Religioni tam fauſta videbantur, Regni primordia, JACOBO placebant ſatis, niſi perpetuitatem adderet, & gementem adhuc ſub iniqua ſervitute Religionem ſolatio ſaltem aliquo recrearet. Quippe vigebat ſemper nefandi illius Sacramenti vis & auctoritas, quæ Catholicos ab omni magiſtratu prorſus arceret, nec liberam profitendæ, quam colerent, Religionis facultatem pateretur. Hoc erat abolendum ante omnia Religionis probrum ac

dedecus, hæc eluenda labes; abrumpendi fatales illi nexus, qui captivam retinebant.

Hoc vidit pro sua sapientia Princeps religiosissimus; at neque difficultatem operis, neque periculi magnitudinem, si tentaretur, non vidit. Meminerat, ut nuper aggressus idem CAROLUS refigere postmodum, quod perfecerat, coactus fuisset: noverat Anglorum indolem, & periculo didicerat suo, ut amans illa novitatis, ut a benevolentia statim ad odium,

ab obſequio ad rebellionem, ab amore pacis, ad turbas ſeditioneſque properaret : intelligebat nondum ſic extinctas rebellionum faces, ut metuendum non eſſet, ne inflammarentur denuo, ſi quo Religionis obtentu prætexere defectionem poſſent. Tamen non revocatur his terroribus, nec a promovendis Catholicæ fidei rebus religioſiſſimus Princeps abſiſtit.

Faceſſant reconditioris politicæ ſectatores; aut qui rerum cauſas eventu ſolo metientes JACO-

BUM accusarunt, quasi intempestivo Religionis studio perturbasset Angliæ tranquillitatem, & res suas in extremum discrimen adduxisset suæ ipsius calamitatis auctor & artifex. Nam quid egit, AUDITORES, quod facere Catholicum Principem non decebat? quid molitus est non sapienter & regiæ auctoritati non consentaneum? quid suscepit tempore non suo? Scio equidem, quot texere fabulas, quam iniquos dissipare rumores, quam inanes inferre ca-

lumnias non erubuerint, aut expertes Religionis politici, aut pertinaces hæreticæ pravitatis cultores. Verùm exuamus hîc præjudicatas opiniones; afferamus æquos ad rem cognoſcendam animos; & quoniam difficili ac lubrico verſamur in loco, qui viros, nec illos omnino improvidos fallere atque in errorem inducere potuit, immoremur in eo tantiſper, AUDITORES, & ad ſeverius examen ſingula quæque revocemus.

Nihil licebit Regi Catholico facere, ut Religioni ſuæ, vel ſecuritatem præſtet, vel conciliet gloriam, vel incrementum procuret? Licuerit impune ceteris Angliæ Regibus, quicumque poſt HENRICI VIII. tempora imperium tenuerunt, varias tueri hæreſum Sectas, quas adamarant, eaſdem ornare privilegiis, cumulare immunitatibus, certo adversùs rerum mutationes ſubſidio eaſdem præmunire? Una Religio vera, contempta, afflicta,

servituti turpissimæ mancipata, nullum in Principe studiosissimo sui cultore præsidium, nullam defensionem inveniet? Proh! sancta pietas, huccine recidisses calamitatis, ut deterior tua, quam erroris conditio foret? ut quod contra te hæretici Principes moliri non dubitant, idem tui in gratiam Catholici Reges aggredi prohibeantur.

Quid si Religionis commoda, tam conjuncta necessario cum auctoritate regia viderentur, ut non posset deseri Re-

ligionis cauſa, quin contempta Majeſtas jaceret. Abolendum cenſet Princeps ſuæ voluntatis arbiter ſacramentum impium, quod nuper, quod tumultuoſo in conventu, quod reclamante ſemper CAROLI Regis auctoritate ſancitum fuerat. Refigere ſtatuit decretas in eos pœnas, qui illud non ederent. Placet gaudere Catholicos eadem profitendi pii cultus licentia, qua ceteri errorum quorumcumque cultores impune fruerentur? Erat eorum aliquid, quod Regum

gum Angliæ jus excederet? quod ad tuendam Principis auctoritatem non pertineret? quod, si negligeretur, Majestatem ipsam in probrum ac dedecus non adduceret? Dicant illi, & de concessa Regibus Angliæ potestate judicium ferant, qui cuncta pro arbitro moderantem hodie patiuntur; qui sanctissima Imperii Britannici fundamenta convelli tam obsequenter ferunt; qui legitimum successionis ordinem perturbari ac labefactari, tam æquis animis intuentur.

Agnovit sanctius Consilium de rebus ad Regnum pertinentibus, cum Edimburgi, tum Londini constitutum plena æquitate Jacobi II. decreta, jusque Regium palam ac solenniter confirmavit. Accessit nemini Anglo inficianda consessus illius auctoritas, qui de potestate quam habent Reges ad abrogandas pœnas cognoscit. Parum etiam illud est; ne quis ultra scrupulus, ne qua supersit offensionis occasio, defertur, jubente Rege, tota controversia ad Co-

gnitores Angliæ duode-
cim, quorum eſt Regem
inter & populum decre-
toriam ferre de legibus
ſententiam: ac licet con-
trarias penitus Religioni
Principis, quotquot erant
illi, partes ſequerentur;
tamen vel in propria cau-
ſa ſinuntur eſſe Judices:
diſceptatur utrinque jus
ea cum diligentia & at-
tentione, quam res mo-
menti hujus ac ponderis
poſtulabat; & unanimi
tandem omnium ſuffra-
gio cauſam Rex obtinet.
Rogo vos, AUDITORES,
quid hic actum temere,

quid ſine maturo prudentique conſilio, quid alienum ab æquiſſimis juſtæ moderationis legibus ſuſceptum eſt?

At alieno tempore Religionis ſecuritati ac gloriæ JACOBUS adlaboravit: maturavit citius, quàm par fuiſſet, ſtudium illud, quo flagrabat: debuiſſet expectare molliores aditus, & opportuna magis rei perficiendæ tempora præſtolari. Ecquod ergo potuit eſſe tempus idoneum magis ac commodum? quæ opportunior occaſio? quis re-

rum ſtatus optabilior fuit, quàm ille, cum ferventibus totius Britanniæ votis, Regni habenas capeſſiviſſet? cum recentibus victoriis ac triumphis, populorum oculos pariter atque animos raperet in admirationem & amorem ſui? cum devotiſſimum in iis omnibus quæ vellet, aut cuperet, obſequium experiretur? cum multis etiam in rebus, quas tentarat Religionis in gratiam, gratulationes omnium Ordinum ac plauſus excepiſſet? cum altiſſima domi foriſquè

pace frueretur ? cum Catholicos totius Europæ Principes nactus esset admiratores rerum suarum, cupidos omnes & amantes sui, eosdemque polliceri sibi meritò posset suorum in Religionis causa consiliorum adjutores? Quæ demum feliciora JACOBO videri poterant ad promovendam Religionem incitamenta quam illa, quibus singulari divinæ Providentiæ beneficio, natus parenti regia in domo filius, tanto gratior, quanto minus expectatus; quem non

tam hæredem fore Regnorum ſuorum, quam ſuæ in Religionem pietatis imitatorem ſedulum, & rerum a ſe geſtarum acerrimum vindicem, ac defenſorem gratularetur?

Dicam ego quod ſentio, & quod nemo veſtrum inficiabitur; ſi JACOBUS cupidus magis ſalutis ſuæ, quam Religionis viſus fuiſſet; ſi ſervire ambitioni, quàm Deo maluiſſet; ſi in tanta rei bene gerendæ facultate, difficilioris temporis obtentu, Pietatis afflictæ partes tueri diſtuliſſet; loquamur

apertius, AUDITORES; si nulli addictus Religioni, fautor omnium ambiguus varia errorum monstra, quæ gentem unam tot in sectas dividunt, solers ac blandus adulator coluisset; qui JACOBUM olim incusarunt, & ipsius etiam hodie memoriam vellicant; iidem illi eximiam tanti Principis providentiam, sagacitatem incredibilem, imperviam humanæ menti politicæ artis scientiam extulissent. At quoniam propriâ salute contempta custodem se Religionis rigidumque

rigidumque propugnatorem exhibuit, vix ignoſcitur; ac ſi creditur quibuſdam, ſua meritus fata debuit videri. Tamen quid aliud objici JACOBO, quid aliud criminis loco imputari poſſit?

Hoc erat ergo, Deus immortalis, cur Religionis veræ, ac juſtæ dominationis oſores ſeditioſos ubique ſermones, querelas, obtrectationes ſererent, ſollicitarent populorum fidem, ſpes foverent malevolorum hominum, injurioſas apud exteros Principes calumnias

diſpergerent? Hoc erat cur clandeſtina conſilia, dolos, inſidias, proditiones machinarentur? evocarent in ſubſidium oppreſſæ Religionis ac libertatis, vim & arma ambitioſi Principis? in regnum, in libertatem, in vitam Regis optimi conjurarent? Hoc erat ergo, cur ſubditi legitimum in Principem, domeſtici in dominum beneficentiſſimum, liberi in parentem, Gener in Socerum, Catholici Principes in aſſertorem ac vindicem Catholicæ Religionis, apertis juratiſ-

que odiis commoveren-tur & insurgerent?

Sinite me, AUDITORES, præterire silentio istam temporum perturbationem, cum desertus à suis, proditus, ejuratus, pulsus, ejectus, etiam non illæsus hoc gratiæ loco JACOBUS cogeretur apponere, quod furtim & per latebras cum desolata familia, Regia conjuge, & quinquemestri puero perfugium quæreret.

Hic apparatus, hæc pompa, hoc triumphi genus vindici assertorique

Religionis debebatur ? Quanquam ne ſcrutemur altiùs divina conſilia ; veneremur Dei potius omnipotentis manum, ſeu parcat, ſeu plectat, ex æquo bonam. Doceat exemplo JACOBUS, quàm placidum, quàm docile, quàm devotum rebus in miſeris ſupremæ voluntati afferre obſequium oporteat.

Tu ſcis enimverò cordium inſpector ô Deus, num ulla mutatæ ſortis calamitas conſtantem tibique addictum uni fortiſſimi Principis animum inflexerit : num queſtus

unquam ſit gravius, num ſuorum fidem incuſarit, num damnarit hoſtem durius, imo num conſtantes & aſſiduas tibi pro ipſo per reliquum vitæ tempus preces non obtulerit : num ullam aut offenſionis, aut iracundiæ, aut ægritudinis notam oſtenderit, num pœnituerit ipſum defenſæ pro virili parte Religionis, aut redemptam bene triplicis coronæ jactura, quam navarat ipſi operam, non putarit !

Ibat fatis major, & erecto reflantem contra

ſortunam vultu, ibat veterem ad hoſpitem, conſtantem ad amicum, unum Europa tota Religionis vindicem & afflictæ defenſorem Majeſtatis LUDOVICUM. O qui complexus & quam ſincero mixta luctu ſolatia! Communes curæ, ſollicitudo par, eadem utrinque ſtudia prodibant, quoniam idem utrumque Religionis amor incendebat. Mirabatur in JACOBO LUDOVICUS eximium oppreſſæ pietatis propugnatorem; JACOBUS in LUDOVICO

magnum rerum, quas fecisset' ipse, auctorem agnoscebat. Ejectum, exulem, afflictum Religionis studio LUDOVICUS venerabatur; victorem & de errore triumphantem JACOBUS suspiciebat. Suas ultro palmas ac laureas LUDOVICUS cum JACOBO dispertiisset; sua contentus sorte JACOBUS rerum gestarum gloriam LUDOVICO non invidebat. O pietas, ô amor, ô felix contentio, qua par in vincente laus, par in victo triumphus videri possit! Sed ad ter-

tium gloriosæ vitæ caput properemus, & quam ultro JACOBUS contempserit, quæ recuperare fortiter est aggressus, ultima orationis parte videamus.

III. PARS.

SI Regni administrandi solutus onere, vitæ ad arbitrium componendæ facultatem JACOBUS habuisset, forte rerum humanarum expertus fastidia, & cœlestium amore captus, tam sponte melioris fortunæ expectationem despexisset, quam fortiter adversantis injurias perferebat. At memi-

nerat natum ſe Regem ; & ad tuenda natalium jura obligari ; accedebat Religionis veræ caritas, pro qua tuenda pulſus è patria & ejectus exularet: dolebat eſſe illam ſine tutore ac vindice : urgebat etiam ſtimulabatque generoſum optimi Principis animum ſua Britannia, quanquam debitæ fidei immemor ; non poterat tot malorum conſcius, quæ legitimo Principe viduata pateretur, ipſius calamitate non commoveri.

Hinc perpetua ſtare ve-

luti in ſpecula, & rei bene gerendæ occaſionem præſtolari: hinc erectus ad omnes auras, attentus ad omnes rumuſculos nulli unquam rei deeſſe, quæ favere conſiliis poſſet. Paratur à LUDOVICO claſſis florentiſſimo inſtructa comitatu, quæ navales Bataviæ & Angliæ copias ſimul oppugnet; advolat JACOBUS: verum redire cogitur infecta re: redit; hoc incuſans unum, quod præſentia ſua individuam Gallicæ virtutis comitem victoriam avertiſſet.

Audit non ita multo post partem Britannici imperii non ultimam perstitisse in obsequio, & pro legitimæ potestatis defensione cepisse arma: adesse facti Principem Tirconellum, virum, de quo merito dubites, an sua in Religionem pietate, an constanti in Regem fide sit illustrior: quid JACOBUM properantem ad suos retardavit? non hyemis incommoda, non difficultas viarum, non locorum intercapedo, non incertus rei eventus detinuerunt.

Illuc cum acceſſiſſet fideli periculorum comite ac ſocio Barwico Duce, (quem non tam regii ſanguinis ſplendor, quam invictum animi robur & ſingularis quidam Regis amor ac reverentia commendant) quid omiſiſſe viſus, quod potuerit pertentare? quod fuit periculi genus cujus ſubire aleam pertimuerit? hoc uno culpandus, ſi liceret, quod prodigus ſalutis præter modum regio capiti non ſatis conſuleret. Qua pugnæ vis æſtuſque fervebat acrior, hac

Duc de Barvic.

ruebat imperterritus: per infeſta periculis, proditionibus, inſidiis loca diſcriminis ipſe conſcius diſcurrebat: nulla victus rerum adverſitate avidum uſque pugnandi animum præſeferebat. Atque hic peramanter monenti cuipiam, ſibi ipſe ut parceret, & ad meliora tempora tam carum caput reſervaret, aurea illa voce ſilentium impoſuit: *Felicem me*, inquit, *ſi vel ipſo vitæ periculo tam fidelibus amicis incolumem patriam reſtituerem!* Ubi vero cedendum eſſet temporibus, neque

ſpes ulla promovendæ ulterius rei, quam ſuſceperat, relinqueretur; tum ita reditus ſui conſolabatur acerbitatem, ut ad tentandum rurſus intercepti operis periculum alacrior accederet.

Revocate animis, AUDITORES, cum interjecto paucorum annorum ſpatio, certi, ut aiebant, ex Anglia rumores retuliſſent, ita comparatos eſſe multorum animos, ut ſi Rex præſentem ſe ſiſteret, revocaret populos ad obſequium; an retardari viſus eſt prio-

rum temporum adversitate? Continuo adornari classis, exercitus comparari, ipse fiducia plenus concubia nocte proficisci. Nos interim prosequi votis abeuntem, extollere palam magnanimitatem invicti Principis, frequentare templa, donis aras cumulare, & lætum incœpti feliciter operis exitum expectare.

Aliter visum tibi est, ô Deus! rursum intercidere placuit JACOBI consilia, & quem ad præstantioris cujusdam imperii decus vocabas, hunc

quidquid terrenum eſt ac fragile ſpernere voluiſti. Senſit JACOBUS intercludi deinceps Regni recipiendi vias: obfirmari magis ac magis rebellium pertinaciam: languere in Catholicis Principibus præpeditum privatis contentionibus Religionis ſtudium: totum belli pondus unum in LUDOVICUM incumbere, quod oppreſſæ Religionis, & afflictæ Majeſtatis tutor ac vindex exiſteret. Igitur cum obſtrui ab Anglia omnes omnino aditus, cum ſpem præſidii in Catholicis

tholicis Principibus nullam cerneret; cum ipse prægravare ultra LUDOVICUM vereretur, qui hospitium hactenus, inviolatam fidem, opes, paratas semper, cum res ferret, copias suffecerat; in iis rerum angustiis fecit Rex sapientissimus, quod prudentia, quod amor, quod Religio suggerebant; & solutum se ratus ea molestia, quam restituendæ fortunæ cura pepererat huc usque, solam hanc habere deinde, ut repressa recuperandæ antiquæ sortis cupiditate,

una beatus Religione viveret.

Dediſcite jam ergo, per me licet, quod ipſe dediſcere voluit, ſpes fluxas ac caducas, quas meliora ſuſcitare tempora potuiſſent. Tamen an erit obliviſcendus ſuo in otio JACOBUS? Eſto ſpes amputatæ fuerint antiquæ ſortis; at melioris cujuſdam fati certam Deus expectationem faciebat. Non habuerit ultra triumphandi in terris facultatem, & currentem ultro ad victoriæ gloriam Deus repreſſerit; at nobilior ipſum

manebat de vitiis & erroribus triumphus. Nulli ſuperfuerint hoſtes quos aggredi, quos debellare poſſet; at erant amici quos aut confirmaret in Religione, aut eidem manciparet. Atque hic fuit reliquo vitæ tempore JACOBI labor unicus: in quo tam feliciter proceſſit, ut novo Religionis ſtudio quotidie ſuccenderetur magis ac magis; nihilque ſub vitæ finem Religionem præter, aut ea quæ ad ipſam pertinerent, videretur æſtimare.

Extollebat quidam co-

ram ipſo rerum illarum magnitudinem quarum ultro jacturam Religionis cauſa fecerat : *Imo*, ſubjecit Princeps Religioſiſſimus, *dic me feciſſe lucrum ingens, qui triplicis Regni pretio, ſervire, ut par eſt, Deo didicerim.*

Id vero quod jam ſum dicturus, vereor, AUDITORES, ut obtineat fidem, tam purum defœcatumque utilitate propria Religionis amorem præſefert, tam ſingularem rerum humanarum contemptum. Cum dolerent Regis in præſentia quidam

è familiaribus miſeram in Anglia ſub novo principatu Religionis conditionem; hic ſuſpirans graviter JACOBUS; *Hoc ipſum eſt*, inquit, *Amici, quod me gravat: nam ſi, ita providente Deo, futurum certo intellexiſſem, ut ille, rerum qui potitur, plus ad Religionis gloriam, quam feciſſem ego, profuiſſet; ceſſiſſem ipſe ſolio, & meliori moderandas regni habenas permiſiſſem.*

Quam eximium & illud fuit ſui in Religionem ſtudii teſtimonium, cum affixus lecto, & amiſſo pœne vocis uſu

ſubeuntem ſummi Ponti-
ficis Nuncium aſpexit:
tunc enim reſumptis qua-
ſi viribus & novo afflatus
robore: *Te te*, inquit, *lu-
benter aſpicio, teſtem futurum,
quam ſincerus ego Catholicæ
Romanæque fidei cultor emo-
riar.*

Ex illo tam ferventi Re-
ligionis ſtudio prodibat
pius ille cultus & ſingu-
laris reverentia, quam ſa-
cris myſteriis afferre con-
ſueverat. Egregium enim-
vero non hominibus mo-
do, ſed ſuperis ipſique
Deo immortali ſpectacu-
lum, cum profuſus in

genuæ Rex pius, compoſitis ad modeſtiam oculis, fundente ſe etiam in vultus & ora divinæ charitatis igne, verendis præſens myſteriis aſſiſteret.

Hinc ardens illud orationis ſtudium, & incredibilis quidam ſeceſſus ac ſolitudinis amor, quo fiebat nunquam ut lætior & alacrior videretur, quam cum dies ſolidos ſacris in precibus, aut rerum æternarum contemplatione traduxiſſet. Hinc crebri frequenteſque, quos etiam cum Aulicis conferebat, de rebus ad pieta-

tem Religionemque pertinentibus ſermones: hinc ſatietas, faſtidium, deſpicientia rerum ceterarum.

Cum referrentur ad eum, uti fit, luctuoſis bellorum temporibus, Regnorum perturbationes, æſtus populorum; cum jactarentur felices armorum eventus; *Itàne vero tam cupidos in frivolis*, exclamabat, *tam alacres eſſe mortales! felicem me, quem Deus hæc omnia deſpicere erudierit!*

Magna ſunt iſta, AUDITORES; ac ſi quis vividum

vidum illum generosæ mentis ardorem quo Jacobus in omni vitæ parte ad magna quæque exarserat, conferre voluerit cum illa animi tranquillitate & rerum omnium contemptu quem idem extremo vitæ tempore præseferret; is intelligat non hæc ab eo facta fuisse desperatione rerum suarum, aut stupore; sed patientia & æquissima, quam docente Deo facere didicerat, rerum humanarum æstimatione.

Quanquam nec ille vividæ mentis ardor iners

in JACOBO vel otiosus elanguit: sed ad meliora conversus eò erumpebat maxime, ut in Aulicis Religionis studium amoremque probitatis aut induceret, aut inductum jam tueretur ac promoveret.

Excipite morientis vocem, & de incredibili, quo flagrabat, Religionis promovendæ studio judicate. Aderat paucis ante Regis obitum diebus frequens Aulicorum corona; cum Pertensem Ducem jubet accersiri. Dubitavit nemo, cum evocaretur

Le Duc de Pertes.

junioris Principis moderator (Vir tanto dignior eo munere, quo politioris ingenii gloria ſtudiiſque amœnioribus clarior eſt, & gravioribus in rebus ejuſdem exercitata probitas, conſtans fides & ſincerus amor Religionis) dubitavit inquam nemo, quin parens optimus præcipere vellet quidpiam, quod ad filii inſtitutionem pertineret. Imo; *Rurſum admone quem noſt*, dixit (nobilem Anglum indicans, quem inanis quædam honoris ratio ab amplectenda Catholica fide jam

diu retinebat,) *rursum admone, non patere Cœlum ambitioni sed humilitati christianæ.*

Quam providus idem ac sedulus, ut in domesticis pietatem aleret, probitatem tueretur, virtutis amorem inspiraret! Extant adhuc, & ad perennem religiosissimi Principis memoriam conservabuntur exarata propria ipsius manu quotidianæ vitæ cultusque pii documenta pariter atque instituta, quorum accuratam per se ipsum rationem ab iis exigeret, quos ad comitatum admittebat.

Quanto etiam cupidius idem illud Religionis ſtudium, illum pietatis amorem tenerrimum ambiebat in familia ſua promoveri. Felix quem Deus ſaltem hac parte votorum omnium compotem effecerit!

Marie d'Est.

Nactus in Maria Ateſtina, ſponſam ſponſo ſimillimam, quam dulce hinc hauſit in toto calamitoſæ vitæ curſu ſolatium! Iiſdem, quibus JACOBUS & ipſa ſtimulis incenſa, dum ille Religionis in gratiam tam multa viriliter præſtaret, ipſa,

inquam, ferventissimas inter preces opem de Cœlo præsidiumque accersebat. Ille subibat ultro discriminis cujuscumque fortunam, Religioni dum prodesset; ipsa dignitatis minus sollicita quam Religionis, alterum votis omnibus assequi voluisset, alterum perdere non metuebat. Ille, cuncta cum amitteret, beatum se reputabat, qui servasset sibi Religionem: ipsa beatam se multo magis credere, quæ sponsum cum Religione retinebat.

Vidisses coactam regnis

cedere, ſuo profugam in ſolo, exulem, odiis, furoribus perduellium civium obnoxiam, uni timentem puero, quem geſtabat in ſinu, non ingemiſcere muliebriter, non perfundi lacrymis, non queri ſortis acerbitatem; ſed ſui compotem uſque, patientem, & ad exemplum conjugis conſtantem & erectam vix priſtinæ ſortis meminiſſe. Fortunata, ſuperi; concordia! dulcis animorum conſenſio, quos non tam conjugale vinculum, quam Religionis utrin-

que nexus vincirent!

Quam ſuave erat, Au-
DITORES, ſanctiſſimis
amantibus ita retractare
ſimul præteritorum me-
moriam, nihil ut feciſſe
pœniteret, quodcumque
Dei cauſa feciſſent: idem
in ſe invicem animi ro-
bur, parem in calamita-
te conſtantiam experiri:
conſolari ſe poſſe ea con-
ſcientia, quod perenne
univerſo orbi documen-
tum relinquerent, quan-
ti Deum, quanti Reli-
gionem fieri oporteret!
Sed quid ego iſta perſe-
quor? imprudens fortaſſe,

qui arcana iſtæc myſte-
ria vulgare palam non du-
bitem; aut durus, qui
rerum iſtarum comme-
moratione acerbiſſimum
amantiſſimæ conjugis de-
ſiderium videar renova-
re. Parumne fuit igitur
quod graviſſimæ ægritu-
dinis vim omnem in ſe
ipſa acerbitatemque per-
ſenſerit? quod diu noctu-
que jacentis affixa lecto
perire ſibi quotidie ſua-
viſſimum vitæ ſolatium
viderit? quod JACOBUS
teneros inter piæ conjugis
amplexus emoriens im-
medicabilem ipſius pecto-

ti plagam fecerit? Ignoscamus pio dolori, AUDITORES, neque præsumamus aliam afferre medelam ab ea quam ipse Rex exspirans abstergensque Reginæ lacrymas adhibuit. *Sponsa, vide*, inquit, *ne fleveris; potius ah! gratulare sponso quem amas, & optatam tot laborum metam contingenti applaude.*

Neque felix minus in filio pater, quam conjux in conjuge JACOBUS extitit. Verum quam diligentis culturæ fructus fuit animus ille, quem Rex junior exhibet, solidæ

jam confirmatæque Religionis capacissimus! Ut ab ipsa statim infantia non destitit teneram erudire mentem ad ea, quæcumque ad institutionem Catholici Principis pertinerent! ut extremo vitæ suæ tempore, cum adesse sibi finem præsentiret, eadem repetebat frequentius & acrius inculcabat!

Quanquam nihil erat, Princeps religiosissime, quod eadem filio instillares moriens, quæ vivens tam sæpe inculcaveras. Nihil erat quod ultimos inter amplexus & tenerri-

mas utrinque lacrymas iterum atque iterum admoneres, Deo fidelis ut viveret, animæ salutem ante omnia procuraret, Britanniæ totius regna Religionis studio posteriora duceret. Nihil erat, quod Ludovicus ipse, a quo Rex appellatus & filiorum in numerum adoptatus est, digna Religionis vindice & assertore documenta novo Regi adjiceret. Excepit illa quidem venerabundus, ut decebat, descripsit eadem fideliter, conspersit lacrymis, & ad no-

vum Religionis tuendæ
& amandæ incitamentum
olim retractanda conser-
vavit; nihil erat, inquam,
quod de filio pater tam
sollicitus viderere; habes
in te ipso certum pignus
ac monimentum, quam
non degenerem tuæ pie-
tatis ac Religionis hære-
dem habiturus sis. Quan-
diu meminerit ereptum
se fuisse Patriæ de sinu e-
tiam infantem, & pio pa-
rentis studio in exteram
regionem advectum, ne
quo se erroris contagio
macularet: quandiu re-
curret animo, quot pro-

cellas, quot bella, quot discrimina pater fortissimus Religionis causa sustulerit; quandiu cogitarit parentem floruisse quondam apud suos rerum à se gestarum gloria, benevolentia populorum, potentissimi Regni tranquillitate; & ab eodem istæc lætissimæ sortis adjumenta uni Religionis studio fuisse ultro post habita; quantum inde ad fovendam sedulo tuendamque Religionem adjumentum experietur!

Securus morere de filio pater, & quoniam,

ut æquum eſt credere, recepta jam Cœlo beata mens ampliſſimo virtutis, præmio perfruitur (quam enim aliam ſibi mercedem vindicent patientia in laboribus, in adverſis conſtantia, in Deum fides, in ſuos amor, in hoſtes caritas, ſui deſpicientia, peccati odium, vel levioris expers maculæ conſcientia, & reliquus virtutum comitatus, quibus tua, quam longa fuit, vita traducta atque exercitata eſt) quando, inquam, jam recepta Cœlo eſt beata mens; ac, ſi publicæ

populorum famæ credimus, jam exorari te pateris, jam præſens votis a-des; ex illa, quam incolis, cœleſti patria aſpice dilectam, ſobolem & fauſta, quæ jam præſefert, virtutum primordia tuere & confirma.

Memineris etiam initæ tot abhinc annos cum LUDOVICO neceſſitudinis, & hoſpitii veteris recordare. Precare tam caro capiti longam temporum ſeriem, quibus mederi bellorum incommodis & Chriſtianampropagare or be toto Religionem poſſit.

Neque

Neque oblivifceris, pro folita pietate, fidos illos, quorum hic ego plurimos intueor, laborum tuorum focios, periculorum comites, conftantes amicos; qui ne aut avitam Religionem, aut debitam fuo Principi fidem violarent, opibus fortunifque fpoliati commune tecum exilium ultro fubiere. Tu jam providebis illis meritam fidelis obfequii mercedem, quam olim doluifti tam fæpe rerum in anguftiis rependi a te non poffe.

Tua denique Britannia

quam amaſti tantum, te commoveat, terra illa olim tam ſancta, tam piorum ferax, tam ſtudioſa Religionis. Sentiat illa te non cupidum ſui minus quam fuiſti, dum viveres. Noſti unus omnium optime, & tuo periculo noſti, quam luctuoſo verſetur rerum in ſtatu. Non fruſtra ſit illi ea, qua vales, apud ſupremum numen gratia: te Regem adhuc probet, tutorem ac patronum; fac ut mutatis in melius voluntatibus, ſuum Deo cultum, ſuam legitimo Principi fidem ex-

ſolvat: & quod tibi ipſi non exhibuit ſemper, conſtans ac perenne ſoboli tuæ obſequium impendat.

DIXI.

Adjicimus hîc pauca, quæ ad ornatum Aulæ, in qua Laudatio funebris habita est, conferebant.

Ad imam Aulæ partem, quæ dextram Oratoris respiciebat, visebatur umbella pensilis expressam ad vivum JACOBI II. imaginem exhibens. Adornabant illam quatuor heroïca symbola, quæ eximias tanti Principis virtutes, & repensam ejusdem meritis cœlestem gloriam adumbrarent.

Primum; Sol occidens, cum hoc lemmate, MAJOR IN OCCASU. Nunquam scilicet JACOBUS aut Religionis, aut ceterarum virtutum illustrius, quam in ipsa morte, specimen demonstravit.

Secundum; Ignis accensus, quem adversi ventorum flatus incendunt magis atque inflammant, adjunctam habebat hanc inscriptionem; CLARIOR ADVERSIS. Fuit hæc JACOBI merita laus, ut ab adversis rebus majus virtutis incrementum acciperet.

Tertium rem eandem explicabat, Fornix immani ædificiorum mole pressus, cum his vocibus; FIRMIOR EST, QUO PLURA PREMUNT.

Quartum, erumpentem in aëra fartum nitrato pulvere tubulum oculis subjiciebat: legebatur hæc Epigraphe; LINQUIT HUMUM CŒLUMQUE PETIT, quæ significaret, non excessisse terris religiosissimum Principem, nisi ut ad cœlestem patriam contenderet.

E regione surgebat ingens tumulus, quem hinc afflicta Religio, inde terribilis Mavors stipabant. Erat inscripta tumulo Virgiliana hæc sententia; PIETATE INSIGNIS ET ARMIS; quæ designabat, quanta Religionis pariter & armorum laude per totum gloriosæ vitæ curriculum JACOBUS floruisset.

Latus Aulæ geminum utrinque decorabant Angliæ, Scotiæ, & Hiberniæ stemmata, quæ singula singulis heroïcis symbolis materiem sufficiebant. LEOPARDUS ANGLICUS,